

SEE
MORE
Media Observatory Report

Το 2^ο τεύχος MORE περιλαμβάνει:

- 1. Η πρώτη επίσκεψη του Μητσοτάκη στην Αλβανία:** Ατυχείς δηλώσεις, μια συγγνώμη και ο κακός καιρός
σελίδα 4
- 2. Ο Δένδιας ξανά στα Τίρανα:** Η Τουρκία ως τρίτος παράγοντας στις ελληνοαλβανικές σχέσεις
σελίδα 11
- 3. Η ιστορική επίσκεψη του Μητσοτάκη στην ελληνική μειονότητα της Αλβανίας:** Η μειονότητα ως «γέφυρα φιλίας»
σελίδα 17

#02. Ιούλιος 2023

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

ΣΧΕΤΙΚΑ

SEE MORE

Εισαγωγή: Μελέτη του Παρατηρητηρίου των ΜΜΕ (MORE)

Το δεύτερο τεύχος του MORE δημοσιεύεται σε μια περίοδο αναζωπύρωσης των διμερών εντάσεων, μετά τη σύλληψη και κράτηση του εκλεγμένου δήμαρχου Χειμάρρας, Φρέντυ Μπελέρη Έλληνα ομογενή, τον περασμένο Μάιο. Αυτή η νέα κρίση, που παραμένει ανεπίλυτη και απειλεί να θέσει σε κίνδυνο τις βελτιούμενες διμερείς σχέσεις, θα αναλυθεί στο τρίτο τεύχος του MORE.

Το παρόν τεύχος αποτελεί απόδειξη της αστάθειας των διμερών σχέσεων. Κατά την περίοδο -που καλύπτουμε παρακολουθώντας το έργο των μέσων ενημέρωσης- (Δεκέμβριος 2022 - Φεβρουάριος 2023) πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στην Αλβανία από τον Έλληνα πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη και τον υπουργό Εξωτερικών Νίκο Δένδια, που αποδεικνύουν την προθυμία των δύο κυβερνήσεων να ανοίξουν μια «νέα σελίδα» στις διμερείς τους σχέσεις. Εκείνη την περίοδο οι δύο κυβερνήσεις φάνηκαν συντονισμένες, ενώ μόνο τα μέσα ενημέρωσης - με τις συχνά στερεοτυπικές και αρνητικές προσεγγίσεις στα ρεπορτάζ τους - παρέμειναν «εμπόδιο» στις προσπάθειες βελτίωσης των διμερών σχέσεων.

Λίγους μήνες αργότερα, η πολιτική ατμόσφαιρα φαίνεται λιγότερο ευνοϊκή.

Θα αναφερθούμε εκτενώς στο πώς το πολιτικό κλίμα οξύνθηκε στο επόμενο τεύχος του MORE. Προς το παρόν, ας επικεντρωθούμε στις υψηλού επιπέδου επισκέψεις στην Αλβανία και στο πώς τα ΜΜΕ από τις δύο πλευρές απέτυχαν να κατανοήσουν το πολιτικό κλίμα μεταξύ των δύο κυβερνήσεων. Σε αυτό το τεύχος διαπιστώνεται ότι αντίθετα με την στάση των πολιτικών ηγεσιών, τα ελληνικά ΜΜΕ με στερεοτυπικές προσεγγίσεις έτειναν να αμφισβητήσουν την αλβανική πολιτική ηγεσία, χωρίς καμία προσπάθεια κατανόησης των πολύπλοκων κοινωνικοπολιτικών τάσεων του γειτονικού έθνους. Από την άλλη, τα αλβανικά ΜΜΕ δημοσίευαν συχνά μη τεκμηριωμένες αναλύσεις για τις «πραγματικές προθέσεις» της άλλης πλευράς, απεικονίζοντας την Ελλάδα ως «εκβιαστή» με απόλυτο έλεγχο επί των ευρωπαϊκών προοπτικών και της επακόλουθης ευημερίας της Αλβανίας.

Η ανάλυσή μας στοχεύει ακόμα μια φορά να προσφέρει «τροφή για σκέψη» για το πώς τα ΜΜΕ και στις δύο χώρες «βλέπουν το δέντρο και χάνουν το δάσος» ανακυκλώνουν παρανοήσεις και αποτυγχάνουν τελικά να αποδώσουν τη νέα πραγματικότητα στις διμερείς σχέσεις και την ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

02.

SEE MORE
Περιεχόμενα

Το δεύτερο τεύχος του MORE είναι το αποτέλεσμα συστηματικής παρακολούθησης των ΜΜΕ την περίοδο μεταξύ Δεκεμβρίου και Φεβρουαρίου 2023. Επιλέξαμε τρία σημαντικά γεγονότα αυτής της περιόδου.

Για το κάθε γεγονός, η Μελέτη περιλαμβάνει:

- α.** Σύντομο ιστορικό
- β.** Σύντομη ποιοτική ανάλυση συγκεκριμένων δημοσιευμάτων (χαρακτηριστικά παραδείγματα, πρωτοσέλιδα, τίτλοι και αφηγήματα)
- γ.** Περιγραφή και ορθή απόδοση των γεγονότων, όταν σχετικές δημοσιεύσεις εμπεριέχουν ψευδή ή παραπλανητικά στοιχεία
- δ.** Αξιολόγηση της πολιτικής σημασίας των επιλογών των ΜΜΕ στην μετάδοσή τους
- ε.** Βασικά συμπεράσματα για την πολιτική επιρροή του τρόπου κάλυψης των γεγονότων

Στο δεύτερο τεύχος του MORE περιλαμβάνονται τα εξής θέματα:

- 1. Η πρώτη επίσκεψη του Μητσοτάκη στην Αλβανία:** Ατυχείς δηλώσεις, μια συγγνώμη και ο κακός καιρός
[Μεταβείτε στη σελίδα 4](#)
- 2. Ο Δένδιας ξανά στα Τίρανα:** Η Τουρκία ως τρίτος παράγοντας στις ελληνοαλβανικές σχέσεις
[Μεταβείτε στη σελίδα 11](#)
- 3. Η ιστορική επίσκεψη του Μητσοτάκη στην ελληνική μειονότητα της Αλβανίας:** Η μειονότητα ως «γέφυρα φιλίας»
[Μεταβείτε στη σελίδα 17](#)

1. ΤΟ ΘΕΜΑ

Η πρώτη επίσκεψη Μητσοτάκη στην Αλβανία:

Ατυχείς δηλώσεις, μια συγγνώμη και ο κακός καιρός

Συνόδος Ευρωπαϊκής Ένωσης-Δυτικών Βαλκανίων Οικονομική Φοιτο: Τίρανα Αλβανία, 6 Δεκ. 2022 © Ευρωπαϊκή Ένωση [Credit: Link](#)

1.1. ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ήταν η πρώτη επίσκεψη Έλληνα πρωθυπουργού στα Τίρανα μετά από 13 χρόνια και πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Συνόδου Κορυφής Ευρωπαϊκής Ένωσης - Δυτικών Βαλκανίων ([European Union – Western Balkans Summit](#)) και η πρώτη, που πραγματοποιήθηκε σε υποψήφια χώρα. Συμπωματικά, η τελευταία επίσκεψη Έλληνα πρωθυπουργού στην αλβανική πρωτεύουσα [ήταν το 2009](#), μία ημέρα πριν η Αλβανία υποβάλει αίτηση ένταξης στην Ε.Ε. Η παρουσία του Κυριάκου Μητσοτάκη στα Τίρανα είχε [διπλό στόχο](#): να ενθαρρύνει τις ευρωπαϊκές προοπτικές της Αλβανίας και να προωθήσει περαιτέρω τη βελτίωση των διμερών σχέσεων.

Η επίσκεψη «επισκιάστηκε» από μια συνέντευξη του Αλβανού πρωθυπουργού Έντι Ράμα στο [Euractiv](#) την ίδια ημέρα, στην οποία φέρεται να είπε ότι η Ελλάδα «εξαπάτησε την Ε.Ε» για πολλά χρόνια, τόσο πριν όσο και μετά την ένταξή της. Ο Ράμα [απολογήθηκε](#) στον Έλληνα πρωθυπουργό για το σχόλιό του στη διάρκεια της διμερούς συνάντησής τους. Λόγω κακών καιρικών συνθηκών ο Κυριάκος Μητσοτάκης δεν επισκέφθηκε χωριά, όπου ζουν μέλη της ελληνικής μειονότητας.

Τα παραπάνω προκάλεσαν αντιδράσεις από την αξιωματική αντιπολίτευση, τον ΣΥΡΙΖΑ που κατηγορήσε την κυβέρνηση για «επικίνδυνη επικοινωνιακή διαχείριση» στην ελληνική εξωτερική πολιτική.

1.2. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΜΕ

Μια «ομιχλώδης» επίσκεψη: Υπήρξαν εκτενείς αναφορές στα ΜΜΕ -επί τρεις συνεχόμενες μέρες- για την επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού στα Τίρανα και την παρουσία του στη Σύνοδο Ε.Ε - Δυτικών Βαλκανίων. Ωστόσο, η προσέγγιση διέφερε ανάλογα με την «πολιτική γραμμή» του κάθε μέσου.

Για παράδειγμα, οι φιλοκυβερνητικές εφημερίδες τόνισαν την εκκρεμότητα στο ζήτημα των θαλάσσιων συνόρων μαζί με την απολογία του Ράμα προς τον Μητσοτάκη για τις δηλώσεις του στο Euractiv. ΜΜΕ με πιο εθνικιστική προσέγγιση επικεντρώθηκαν στην προσβολή του Ράμα προς την Ελλάδα, υπογραμμίζοντας επίσης τη στενή του σχέση με τον Τούρκο πρόεδρο.

ΜΜΕ που πρόσκεινται στον ΣΥΡΙΖΑ (**Αυγή**) χαρακτήρισαν την επίσκεψη «**διπλωματικό φιάσκο**», ενώ αμφέβαλαν για το εάν οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες ήταν ο πραγματικός λόγος, που ο Μητσοτάκης ανέβαλε την επίσκεψή του στα χωριά της ελληνικής εθνικής μειονότητας.

Χαρακτηριστικός ο πρωτοσέλιδος τίτλος στα **Νέα**: «**Η συγγνώμη του Ράμα** και ο δρόμος για την Χάγη». Όπως και: «**Μας χλευάζουν οι ΑΛΒΑΝΟΙ!**» (**Δημοκρατία**), «**Μας πτύουν οι Αλβανοί και εμείς λέμε ότι βρέχει**» (**Εστία**), «Μπλόκο στον Ράμα από τον Μητσοτάκη: **Οι Τούρκοι επιχειρούν με κάθε τρόπο να торπιλίσουν** ανάμεσα στην Αθήνα και τα Τίρανα» (**KONTRA**).

Η **Καθημερινή** αποκάλυψε ότι: «Παρά την πολιτική συμφωνία (...), το συνυποσχετικό – όπως όλα δείχνουν– θα διανύσει ακόμη κάποιον δρόμο προτού εγκριθεί από την Αλβανία. Από την Αθήνα είχε ζητηθεί τους προηγούμενους μήνες μεσολάβηση της Ουάσιγκτον και του Βερολίνου προς τα Τίρανα, προκειμένου το θέμα να προχωρήσει, δίχως πάντως θεαματικά αποτελέσματα, καθώς σε τεχνικό επίπεδο δεν ακολούθησε καμία απολύτως συνάντηση».

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΜΕ

Η πρώτη επίσκεψη Μητσοτάκη στην Αλβανία

Δεκ. 2022

"ΤΟΞΙΚΕΣ" ΛΕΞΕΙΣ

«...διπλωματικό φιάσκο»

ΑΥΓΗ, ΗΜΕΡΗΣΙΑ

**«Οι Τούρκοι επιχειρούν με κάθε
τρόπο να торπιλίσουν
ανάμεσα στην Αθήνα
και τα Τίρανα»»**

KONTRA, ΗΜΕΡΗΣΙΑ

**« Μας χλευάζουν
οι Αλβανοί»**

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΗΜΕΡΗΣΙΑ

**«Μας πτύουν οι Αλβανοί
και εμείς λέμε ότι βρέχει»**

ΕΣΤΙΑ, ΗΜΕΡΗΣΙΑ

Η **Δημοκρατία** επεσήμανε στο άρθρο της ότι: «Ο κ. Ράμα επιδιώκει να ταπεινώσει και τον πρωθυπουργό κ. Μητσοτάκη και τη χώρα μας, και διαπράττει αυτή την ύβρη επειδή είναι πεπεισμένος ότι δεν πρόκειται να υποστεί συνέπειες για όσα είπε» για να προσθέσει: «δεν γίνεται να εξεταστεί σοβαρά η αλβανική υποψηφιότητα στην Ε.Ε. Πρόκειται περί κακόγουστου ανεκδότου. Είναι μια χώρα που παραβιάζει συστηματικά τα ανθρώπινα δικαιώματα και καταπιέζει βάνουσα την ελληνική εθνική μειονότητα».

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΜΕ

Η πρώτη επίσκεψη Μητσοτάκη στην Αλβανία

Δεκ. 2022

ΜΑΣ ΧΛΕΥΑΖΟΥΝ ΟΙ ΑΛΒΑΝΟΙ!

Γιατί δεν πήγε στη Χειμάρρα ο Μητσοτάκης; Ακυρώθηκε η σημαντική επίσκεψη με δικαιολογία τον... καιρό

ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ ΣΤΑ ΤΙΡΑΝΑ

Η «συγγνώμη» του Ράμα και ο δρόμος για τη Χάγη

Προσβολές Ράμα λίγο προτού δει τον Μητσοτάκη!

Ο Αλβανός πρωθυπουργός κατηγορεί τον Έλληνα για μη σεβασμό στην Ε.Ε. και μη υπέρβαση στην προσαρμογή

ΑΟΖ: Νέα προσπάθεια για συνυποσχετικό με την Αλβανία

Να κλείσει η κατάσταση στην Αλβανία? Στόχος από τα Τίρανα οι προβλεπόμενες 27^{ες} αρχές Αυγούστου

Το νέο διπλωματικό φιάσκο στην Αλβανία

Ούτε Χάγη για τον ΑΟΖ ούτε επίσκεψη στα μονοκλιμάκια κορυφής. Η απεικονιστική «συγγνώμη» Ράμα και η πλειόσουςσι Χειμάρρα σελίδα 7

ΜΠΛΟΚΟ ΑΠΟ ΡΑΜΑ ΣΤΟΝ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ

Οι Αλβανοί έβαλαν βέτο ακυρώνοντας την επίσκεψη του πρωθυπουργού στο κλιμάκιο με κορυφή ελληνική μεσοπέλαγα

Οι Τούρκοι σπινδαρούν με κάθε τρόπο να τρομάξουν τις σχέσεις ανάμεσα στην Αθήνα και τα Τίρανα

Μας «πτύουν» οι Άλβανοί, και έμεις λέμε ότι βρέχει...
του Εφθ. Π. Πέτρον

1.3. ΑΛΒΑΝΙΚΑ ΜΜΕ

Αισιοδοξία για τις θαλάσσιες ζώνες: Υπήρξαν εκτενή ρεπορτάζ για την παρουσία του Έλληνα πρωθυπουργού στα Τίρανα, που ωστόσο επικεντρώθηκαν στο ζήτημα των θαλάσσιων ζωνών. Η προσέγγιση ήταν γενικά θετική, ενώ δόθηκε έμφαση στην «αισιοδοξία» που εξέφρασε ο Έλληνας πρωθυπουργός ότι θα βρεθεί λύση στο ζήτημα. Ωστόσο, δεν υπήρξε ενιαία γραμμή σχετικά με το ποια πλευρά φέρει την ευθύνη για την προώθηση της διαδικασίας.

Το [Shqiptarja.com](#) (φιλοκυβερνητικό) έγραψε: «Ο Έλληνας πρωθυπουργός στα Τίρανα: Αισιόδοξος ότι μαζί με την αλβανική κυβέρνηση θα βρούμε λύση για το θέμα της θάλασσας».

Το [Syri.net](#) (αντιπολίτευση) ενώ έκανε λόγο για «αισιοδοξία», έδωσε έμφαση στις ευθύνες της αλβανικής πλευράς.

ΑΛΒΑΝΙΚΑ ΜΜΕ

Η πρώτη επίσκεψη Μητσοτάκη στην Αλβανία

Δεκ. 2022

1.4. ΜΙΑ ΟΡΘΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

α. Η συνέντευξη του Ράμα στο Euractiv

Τι ειπώθηκε: Η συνέντευξη στο Euractiv δημοσιεύτηκε ανήμερα της Συνόδου. Στην [αγγλική έκδοση](#) της ο Ράμα μίλησε για «την ανάγκη να προχωρήσουμε με τις μεταρρυθμίσεις για να εξασφαλίσουμε την αυθεντικότητα της διαδικασίας διεύρυνσης». Ειδικότερα, είπε: «Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η διαδικασία ένταξης είναι μια διαδικασία μεμονωμένη και αξιοκρατική. Πρέπει να εκπληρώσουμε τα κριτήρια που μας έχουν τεθεί και δεν μπορούμε να εξαπατήσουμε σαν μαθητές σε εξετάσεις (...)». Πρόσθεσε ότι είναι κρίσιμο να έχουμε λειτουργικούς θεσμούς και να μην «εξαπατούμε αρκετά, όπως έκαναν κάποιες γειτονικές χώρες στο παρελθόν». Όταν του ζητήθηκε να πει ποιες εννοεί, ο Ράμα είπε «η Ελλάδα».

Ωστόσο, η [ελληνική έκδοση](#) έγραψε: «Ο Πρωθυπουργός της Αλβανίας Έντι Ράμα (...) παραχώρησε αποκλειστική συνέντευξη στη EURACTIV αφήνοντας σοβαρές αιχμές κατά της Αθήνας. Δήλωσε, ούτε λίγο ούτε πολύ, πως η Ελλάδα «εξαπάτησε» για να ενταχθεί στην Ε.Ε. Συγκεκριμένα, η ελληνική έκδοση μετέφρασε το «επίμαχο σημείο» ως εξής: «Και επειδή είναι για το καλό μας», είπε, «πρέπει να έχουμε θεσμούς που λειτουργούν». «Όχι όπως έκαναν κάποιες χώρες στο παρελθόν, όπως μια γειτονική χώρα, η Ελλάδα για παράδειγμα, που εξαπάτησε πολύ. Πήρε χρήματα από την Ευρώπη, πέρασε μια περίοδο χλιδής και μετά κατέληξε πολύ άσχημα», τόνισε ο Αλβανός πρωθυπουργός.

Διαστρέβλωση της πραγματικότητας: Φαίνεται ότι η αντιπαράθεση προκλήθηκε από την εντελώς παραπλανητική μετάφραση στα ελληνικά του αρχικού κειμένου. Το αυτούσιο κείμενο της συνέντευξης του Ράμα δεν είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο του Euractiv.

Φωτογραφία P7GPMFD © iLixe48 - Envato Elements (προσαρμογή)

Ωστόσο, είναι προφανές πως, κάπου ανάμεσα στις δύο εκδόσεις, το δημοσιευμένο κείμενο τροποποιήθηκε ώστε το μήνυμα να είναι εχθρικό προς την Ελλάδα.

Αυτό δεν σημαίνει βέβαια πως οι δηλώσεις του Ράμα δεν ήταν ατυχείς, ωστόσο η παραπλανητική μετάφραση προκάλεσε πληθώρα δημοσιεύματων, άρθρων και τίτλων στα ελληνικά ΜΜΕ για την υποτιθέμενη προσβολή.

Τα ελληνικά ΜΜΕ κατά συνέπεια υπογράμμισαν πως η Ελλάδα είχε κάθε λόγο να είναι καχύποπτη απέναντι στον Έντι Ράμα και ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τον ρόλο του στο θέμα των θαλάσσιων συνόρων· υπονοώντας ότι η Ελλάδα μπορεί να «μπλοκάρει» την ένταξη των Τιράνων στην Ε.Ε.

Πίσω από τις κλειστές πόρτες: Διαβάζοντας τις [δημόσιες δηλώσεις](#) των δύο πρωθυπουργών κατά τη διμερή συνάντησή τους, φαίνεται πως συζητήθηκε η συνέντευξη του Ράμα, αλλά φαίνεται ότι η απολογία του (που, [όπως φέρεται να είπε](#): «δεν αφορούσε σε καμιά περίπτωση τη σημερινή Ελλάδα») έγινε αποδεκτή από την ελληνική αντιπροσωπεία και δεν «επισκίασε» την ουσία των συζητήσεων.

1.4. ΜΙΑ ΟΡΘΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

β. Αναβολή της επίσκεψης Μητσοτάκη σε χωριά της ελληνικής μειονότητας

Τι πραγματικά συνέβη: Ο Κυριάκος Μητσοτάκης αρχικά είχε προγραμματίσει να βρεθεί στην Χειμάρρα, Λιβαδειά και Δερβιτσάνη στις 8 Δεκεμβρίου, μετά την επίσκεψή του στα Τίρανα, αλλά αυτή αναβλήθηκε λόγω κακοκαιρίας. Σύμφωνα με κυβερνητικές πηγές, το γραφείο του ενημερώθηκε την προηγούμενη ημέρα από τις αρμόδιες ελληνικές αρχές ότι προβλεπόταν ομίχλη στην Χειμάρρα το πρωί της 8ης Δεκεμβρίου. Επομένως, το ελικόπτερο με το οποίο θα πραγματοποιούσε την επίσκεψη δεν θα μπορούσε να πετάξει. Οι ίδιες πηγές ανέφεραν ότι ο Μητσοτάκης είχε προγραμματίσει να παραστεί σε κομματική συνάντηση της Νέας Δημοκρατίας εκείνο το βράδυ στην Αθήνα και γι'αυτό είχε επιλέξει ως μέσον το ελικόπτερο.

Πολιτική αντιπαράθεση: Φαίνεται πως ο ΣΥΡΙΖΑ «εκμεταλλεύθηκε» τόσο τη συνέντευξη του Ράμα όσο και την αναβολή της επίσκεψης του Μητσοτάκη στα χωριά της ελληνικής μειονότητας, προκειμένου να υποβαθμίσει την πολιτική σημασία της επίσκεψης του Έλληνα πρωθυπουργού στην Αλβανία, ακόμα και πριν αυτή πραγματοποιηθεί. Στις 6 Δεκεμβρίου, μία μέρα πριν την επίσκεψη του Μητσοτάκη στα Τίρανα, η **Αυγή**, η εφημερίδα του ΣΥΡΙΖΑ, έκανε λόγο για «προεκλογικές ακροβασίες του Μητσοτάκη με τη μειονότητα», κατηγορώντας τον ότι προσπαθεί να «κρατήσει τις δεξιές ψήφους της παράταξης» ενόψει των βουλευτικών εκλογών.

Μεταξύ «φαντασίας» και πραγματικότητας: Στις 7 Δεκεμβρίου, η **Εστία** έγραψε: «Δεν εγγυάσαι την ασφάλεια του Πρωθυπουργού και ονειρεύεσαι Ευρωπαϊκή Ένωση κ. (Δ) Ράμα;», ενώ **Τα Νέα** αναρωτήθηκαν αν «υπήρχε προειδοποίηση για

Αναβολή της επίσκεψης
Μητσοτάκη σε χωριά της
ελληνικής μειονότητας

Φωτογραφία P7GPMFD © iLixe48 - Envato Elements (προσαρμογή)

μια σχεδιαζόμενη προβοκάτσια από την πλευρά αλβανών υπερεθνικιστών; Ένα ενδεχόμενο επεισόδιο με Τσάμηδες θα μπορούσε να είναι μια εξήγηση». Η επίσκεψη τελικά του Έλληνα πρωθυπουργού στη νότια Αλβανία απέδειξε πως τα ρεπορτάζ ήταν απλώς εικασίες, που ανακύκλωσαν την στερεοτυπική αντίληψη για την Αλβανία.

Στα αλβανικά ΜΜΕ, ο ιστορικός Άρμπεν Λάλα ανέφερε στο [Euronews Albania](#) ότι η επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού στην Χειμάρρα αναβλήθηκε μετά από αίτημα του Αλβανού πρωθυπουργού, διότι ο Μητσοτάκης θα συνοδεύονταν από εκπροσώπους της ακροδεξιάς που ήταν ανεπιθύμητοι στην Αλβανία. Και πάλι, δεν υπήρχαν αποδείξεις για τέτοιο σχεδιασμό από τον Έλληνα πρωθυπουργό και συνεπώς το ρεπορτάζ ενίσχυσε τα συνήθη στερεότυπα των αλβανικών ΜΜΕ.

Παρά τις φήμες και την σχετική παραπληροφόρηση, ήταν τελικά οι κακές καιρικές συνθήκες, που δεν επέτρεψαν την επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού στα χωριά όπου ζει η ελληνική εθνική κοινότητα. Η επίσκεψη, μάλιστα, πραγματοποιήθηκε από τον Μητσοτάκη και τον Ράμα λίγες μόνο μέρες μετά, στις 22 Δεκεμβρίου.

1.5. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

«Δηλητηριάζοντας» περαιτέρω τις σχέσεις: Η πλειοψηφία των δημοσιευμάτων και των άρθρων στον ελληνικό Τύπο επέλεξε να αναδείξει τις ατυχείς δηλώσεις του Αλβανού πρωθυπουργού, παρά την θετική ατμόσφαιρα που επικράτησε ανάμεσα στους δύο άνδρες, στη διάρκεια της επίσκεψης. Για παράδειγμα σχόλιο στα **Νέα** -παρότι αναφέρει ότι η δήλωση του Ράμα ερμηνεύτηκε λανθασμένα-, σημειώνει: «και μόνο η λέξη εξαπάτησε είναι προσβλητικότερη και αποκαλύπτει την αγένεια του αλβανού πρωθυπουργού όταν μάλιστα είναι οικοδεσπότης της Συνόδου της Ευρώπης των Δυτικών Βαλκανίων». Άρθρο επίσης στην **Καθημερινή** υπό τον τίτλο: «Αναζητώντας την αλβανική μπάσα (αλβανική λέξη)» τονίζει ότι: η Ελλάδα δεν πρέπει να εμπιστεύεται την αλβανική ηγεσία, γιατί «η τριακονταετής εμπειρία διδάσκει ότι τα προβλήματα με την Αλβανία (...) εμφανίζονται κυρίως όταν έρχεται η στιγμή της εφαρμογής τους. Επίσης, η εμπειρία μας με συγκεκριμένους πολιτικούς διδάσκει ότι λησμονούν τις δεσμεύσεις τους. Αναζητούν προσχήματα για να τις ακυρώσουν ή στην καλύτερη περίπτωση να τις αναβάλουν». Πέραν του ότι αγνοήθηκαν εντελώς τα θετικά αποτελέσματα της επίσκεψης του Έλληνα πρωθυπουργού τα παραπάνω άρθρα ενισχύουν την στερεοτυπική καχυποψία έναντι της Αλβανίας, ιδιαίτερα μέσω μειωτικών σχολίων και αντίστοιχου ύφους έναντι του Αλβανού πρωθυπουργού.

«Βλέπουν το δένδρο και χάνουν το δάσος»: Εκτός από ένα δημοσίευμα στην **Καθημερινή**, που υπογράμμισε τη σημασία της Συνόδου στα Τίρανα ότι προσέφερε νέα ώθηση στην διεύρυνση, τόσο τα αλβανικά όσο και τα ελληνικά ΜΜΕ επικεντρώθηκαν και πάλι εμμονικά στην οριοθέτηση Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ των δύο χωρών. Συνεπώς, δεν αναλύθηκαν τα οφέλη που θα αποφέρει η ένταξη της Αλβανίας στην Ε.Ε, τόσο στις διμερείς σχέσεις όσο και στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων.

Είναι επίσης σαφές, ειδικά μετά την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Αλβανίας με την Ε.Ε τον Ιούλιο του 2022, ότι οι πολιτικές ηγεσίες στην Αθήνα και τα Τίρανα επιδίωξαν να θέσουν σε νέα πορεία τις διμερείς σχέσεις, γεγονός που δεν αποτυπώνεται στις αναλύσεις των ΜΜΕ και στις δύο χώρες.

Key Takeaways

1.6. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- ↳ Μόλις ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις των Τιράνων με την Ε.Ε, οι πολιτικές ηγεσίες και στις δύο χώρες εντατικοποίησαν τις προσπάθειες για βελτίωση των διμερών σχέσεων και σταδιακή επίλυση των διμερών θεμάτων. Η επίσκεψη του Μητσοτάκη στα Τίρανα στις αρχές Δεκεμβρίου, η πρώτη Έλληνα πρωθυπουργού στην Αλβανία μετά από 13 χρόνια, ήταν μέρος αυτών των προσπαθειών.
- ↳ Ο Έντι Ράμα έκανε κάποιες ατυχείς δηλώσεις, που ερμηνεύτηκαν λανθασμένα από τα ελληνικά μέσα και τα κόμματα της αντιπολίτευσης και για τις οποίες απολογήθηκε. Η πολιτική ηγεσία της Ελλάδας παρέμεινε πιστή στη στρατηγική της επιλογή να υποστηρίξει την ένταξη της Αλβανίας στην Ε.Ε.
- ↳ Ωστόσο, υπεραπλουστευμένες αναλύσεις με μειωτικά σχόλια ως προς την αλβανική ηγεσία στον ελληνικό Τύπο συνεχίζουν να ενισχύουν την καχυποψία έναντι της αλβανικής πλευράς και να αγνοούν την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στην αλβανική κοινωνία και πολιτική ζωή.
- ↳ Τα ΜΜΕ και στις δύο πλευρές συνεχίζουν να επικεντρώνονται σχεδόν εμμονικά στο ζήτημα των θαλασσιών ζωνών. Ενώ το ζήτημα ξεκάθαρα πρέπει να επιλυθεί - και μάλιστα, πριν την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων ένταξης της Αλβανίας στην Ε.Ε ώστε να μην γίνει αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης και από τις δύο πλευρές - η νόμιμη οδός που συμφωνήθηκε από κοινού είναι ο πλέον κατάλληλος τρόπος, για να συμβεί αυτό.

2. ΤΟ ΘΕΜΑ

Ο Δένδιας ξανά στα Τίρανα:

Η Τουρκία ως ο τρίτος παράγοντας στις σχέσεις
Ελλάδας – Αλβανίας

Συνέντευξη ΥΠΕΕ Ν. Δένδια με ομόλογο Αλβανίας,
Olta Xhaskëra Tra Tërëza, 21/ 2022. flickr.com,
προσφωτο εθνοεπίσημο, Creative Commons
(CC BY-SA 2.0) License. [Creditlink](#)

2.1. ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ο Έλληνας υπουργός Εξωτερικών Νίκος Δένδιας, επισκέφθηκε τα Τίρανα στα μέσα Δεκεμβρίου στο πλαίσιο μιας μίνι -περιοδείας στα Δυτικά Βαλκάνια. Ήταν η [τρίτη φορά](#) που ο Δένδιας επισκέφθηκε τα Τίρανα και συναντήθηκε τόσο με την Αλβανίδα ομόλογό του Όλτα Τζάσκα, όσο και με τον πρωθυπουργό Έντι Ράμα. Οι δημόσιες δηλώσεις και των δύο υπουργών αντανακλούσαν μια πολύ θετική ατμόσφαιρα και στη συνέντευξη τύπου δεν σημειώθηκε κάποιο περιστατικό, σε αντίθεση με την [συνέντευξη τύπου τον Μάιο του 2022](#), η οποία είχε «επισκιαστεί» λόγω μιας δήλωσης της Τζάσκα για τους Τσάμηδες.

Σύμφωνα με τα ελληνικά ΜΜΕ, το μοναδικό μελανό σημείο ήταν η [συμφωνία](#) για την απόκτηση τριών τουρκικών Bayraktar drones από την Αλβανία, μία ημέρα πριν την άφιξη του Δένδια στα Τίρανα και δύο πριν την επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού στη Νότια Αλβανία (βλ. παρακάτω). Σε συνέντευξή του στο Euractiv την ίδια ημέρα, ο πρώην πρωθυπουργός της Αλβανίας Σάλι Μπερίσα ενίσχυσε την κυρίαρχη πεποίθηση στην Ελλάδα ότι η Άγκυρα ήταν υπεύθυνη για την ακύρωση της συμφωνίας του 2009 για τα θαλάσσια σύνορα μεταξύ Αθήνας και Τιράνων.

2.2. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΜΕ

Ενόχληση για τα Bayraktar: Υπήρξαν εκτενείς αναφορές στον Τύπο για την επίσκεψη, ωστόσο, με εξαίρεση κάποιες αναφορές στις δηλώσεις των δύο υπουργών, τα περισσότερα ρεπορτάζ υπογράμμισαν τη δυσaréσκεια του Δένδια για το γεγονός ότι ο Ράμα είχε υπογράψει συμφωνία για την αγορά τριών drones Bayraktar από την Τουρκία. Ολοκληρώνοντας την επίσκεψή του, ο [Δένδιας είπε](#) ότι η Αλβανία έχει κάνει μια βασική επιλογή να καταστεί μέλος της Ε.Ε και ότι έχει τη θερμή στήριξη της Ελλάδας σε αυτήν την πορεία. Ωστόσο, συνέχισε, «αυτό συνεπάγεται και μια σειρά από παραμέτρους. Οι παράμετροι αυτές, τις οποίες η αλβανική πλευρά πρέπει να αποφασίσει, πρέπει να υπηρετούν το βασικό της αφήγημα».

Η εφημερίδα **Αυγή** είδε έναν **έμμεσο εκβιασμό** στη δήλωση του Δένδια: «Η με την Ε.Ε ή με την Τουρκία, η Αλβανία», ενώ ο **Ελευθέρος Τύπος** έγραψε: «**Αιχμές** Δένδια προς Τίρανα για τα τουρκικά drones». Η **Καθημερινή** ανέφερε ότι ο Δένδιας «έστειλε ένα πολύ διακριτικό, αλλά **σαφές μήνυμα** σχετικά με την ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας και τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει σε αυτήν ο υπονομευτικός ρόλος που διαδραματίζουν στα Δυτικά Βαλκάνια **τρίτοι παράγοντες** με αναθεωρητική ατζέντα, **όπως η Τουρκία**».

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΜΕ

Ο Δένδιας ξανά στα Τίρανα

Απάντηση
Δένδια στον Ράμα
για την Τουρκία

Η ΑΥΓΗ

Η με την Ε.Ε., ή με την Τουρκία η Αλβανία

Εμφανίστηκε άρθρο στον Ράμα μετά τον Τίρανα με μήνυμα από τον αλβανικό λαό για Αθήνα

Η με την Ε.Ε., ή με την Τουρκία η Αλβανία

Εμφανίστηκε άρθρο Δένδια στον Ράμα μέσα στα Τίρανα μία μέρα πριν από την επίσκεψη Μπιτοσάκι στα μειονοτικά χωριά της Αλβανίας

Απάντηση
Δένδια στον Ράμα
για Τουρκία,
Bayraktar

Επίσκεψη στα Τίρανα

Εφάρσον η Αλβανία έχει κάνει την επιλογή να καταστεί μέλος της Ε.Ε., θα πρέπει να λάβει και τις ανάλογες αποφάσεις, είτε χθες από τα Τίρανα ο υπουργός Εξωτερικών Νίκος Δένδιας, λίγο μετά τη δήλωση του πρωθυπουργού Εντι Ράμα πως νιώθει υπερήφανος διότι η χώρα του είναι «στην ίδια πλευρά» με την Τουρκία. Ο κ. Ράμα, μετά την υπογραφή για προμήθεια τριών UAV τύπου Bayraktar, περιέγραψε την Τουρκία ως «στρατηγικό εταίρο της χώρας του» λέγοντας ότι «το ελαχιστώ δεν είναι αρκετό» για τον «φίλο του κ. Ερντογάν». ΓΕΛ 4

Απάντηση
Δένδια στον Ράμα
για Τουρκία,
Bayraktar

Επίσκεψη στα Τίρανα

ΤΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ
Αιχμές Δένδια προς Τίρανα για τα τουρκικά drones

ΤΙ ΣΥΖΗΤΗΣΕ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ
Αιχμές Δένδια προς Τίρανα για τα τουρκικά drones

2.3. ΑΛΒΑΝΙΚΑ ΜΜΕ

Προτεραιότητα η οριοθέτηση ΑΟΖ: Τα μέσα επικεντρώθηκαν στην οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών. Η [Gazeta Panorama](#) (αντιπολίτευση) σημείωσε ότι η Τζάσκα απευθύνθηκε φιλικά προς τον Έλληνα υπουργό Εξωτερικών: «Αγαπητέ Νίκο - Ο Υπουργός Εξωτερικών μιλά για τις συζητήσεις για τη θαλάσσια συμφωνία με την Ελλάδα: Ψάχνουμε συμβιβαστική λύση σχετικά με την προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο». Η [Voice of America](#) (ουδέτερη) επικεντρώθηκε στο θέμα των θαλάσσιων ζωνών, δίνοντας έμφαση σε δήλωση του Δένδια για τη σημασία του σεβασμού του Διεθνούς Δικαίου ως βάση για την επίλυση διμερών διαφορών.

«Ενοχλεί» η συμφωνία για τα Bayraktar την Ελλάδα: Τα ΜΜΕ αναφέρθηκαν επίσης στη δυσαρέσκεια του Δένδια για την αγορά των Bayraktar από την Αλβανία. Η [Liberale.al](#) (αντιπολίτευση) τόνισε ότι «η ένοπλη ενίσχυση της Αλβανίας με drones από την Τουρκία εξόργισε την Ελλάδα, Δένδιας: Εμφανίστηκαν αναθεωρητικές δυνάμεις». Από την πλευρά της, η [ABC News](#) (φιλοκυβερνητική) ανέφερε: «Ελληνικά μέσα: Ο Δένδιας έβαλε την Τουρκία στο στόχαστρο για την εισβολή στην Αλβανία, αυτό αντιβαίνει το ευρωπαϊκό κεκτημένο».

ΑΛΒΑΝΙΚΑ ΜΜΕ

Ο Δένδιας ξανά στα Τίρανα

2.4. ΜΙΑ ΟΡΘΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Σχετικά με τη δήλωση Μπερίσα: Ανήμερα της επίσκεψης του Δένδια στα Τίρανα σε συνέντευξή του ο Σάλι Μπερίσα στο [EURACTIV](#) ανέφερε ότι η Τουρκία «παρενέβη» για να ακυρώσει την θαλάσσια συμφωνία του 2009 μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας. Έγιναν εκτενείς αναφορές στον ελληνικό Τύπο, με την **Political** να αναφέρει: «Ο ρόλος του Έντι Ράμα και η “βόμβα” Μπερίσα», ενώ η **Εστία** σε άρθρο με τίτλο «Ο νέος ρομαντικός εθνικισμός» τόνισε ότι ο Μπερίσα είπε μισές αλήθειες, παραλείποντας τις δικές του σχέσεις με την Τουρκία· η εφημερίδα κατέληξε τονίζοντας ότι ο δρόμος της Αλβανίας προς την Ε.Ε περνάει από την Αθήνα, όχι από την Άγκυρα.

Τι ειπώθηκε ακριβώς: Στη συνέντευξή του, ο Μπερίσα αναφέρθηκε στη διμερή συμφωνία που επετεύχθη το 2009 για την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών. Ανέφερε ότι το Σοσιαλιστικό κόμμα της τότε αντιπολίτευσης στην Αλβανία, υπό την ηγεσία του τωρινού πρωθυπουργού Έντι Ράμα προσέφυγε στο Συνταγματικό Δικαστήριο πριν επικυρωθεί η συμφωνία από τις δύο χώρες. Στη συνέχεια, είπε: «Η Ελλάδα υπέγραψε εξασφαλίζοντας για εκείνη έξι ναυτικά μίλια χωρικών υδάτων. Ο Έντι Ράμα ήταν αυτός που μήνυσε τη συμφωνία στο Συνταγματικό Δικαστήριο. Η Τουρκία δεν ενδιαφέρθηκε ποτέ για αυτή τη συμφωνία και έκανε μια ισχυρή παρέμβαση [μετά την υπογραφή]».

«Ανοιχτή» σε ερμηνείες: Πρέπει να σημειωθεί ότι δεν παρέχεται βίντεο της συνέντευξης και το Euractiv δεν δημοσίευσε το κείμενο στα αλβανικά. Η δήλωση του Μπερίσα, όπως μεταφράστηκε στα αγγλικά και τα [ελληνικά](#) από το Euractiv, φαίνεται ότι επιτρέπει διαφορετικές ερμηνείες. Επίσης, ο Μπερίσα δεν ρωτήθηκε ποτέ για το τι εννοούσε με τη φράση «έκανε μια ισχυρή παρέμβαση», ειδικά αφού φέρεται να είπε «η Τουρκία ποτέ δεν ενδιαφέρθηκε».

Φωτογραφία P7GPMFD © iLixe48 - Envato Elements (προσαρμογή)

Δεν ήταν η πρώτη φορά που η ελληνική έκδοση του Euractiv επιχείρησε να «επισκιάσει» επίσημη επίσκεψη Έλληνα αξιωματούχου στα Τίρανα. Το ίδιο συνέβη με την παραπλανητική μετάφραση της συνέντευξης του Ράμα ανήμερα της επίσκεψης του Μητσοτάκη. Ωστόσο, τα ελληνικά ΜΜΕ δεν αμφέβαλαν για την ασάφεια της δήλωσης και αποφάσισαν να την δημοσιεύσουν, απλώς για να ενισχύσουν το γνωστό αφήγημα στην Ελλάδα ότι η Άγκυρα ευθύνεται για την ακύρωση της συμφωνίας του 2009 ([δείτε σχετικά στο 1^ο τεύχος MORE](#)). Δεν ήταν, επίσης, η πρώτη φορά που ο Μπερίσα προέβη σε αυτή την καταγγελία. Το 2016 πάλι [είχε κατηγορήσει](#) τρίτο παράγοντα για την ακύρωση της συμφωνίας του 2009, αν και δεν τον είχε κατονομάσει. Κανένα μέσο δεν μπήκε στον κόπο να αναζητήσει, ή να αναφέρει τις προηγούμενες δηλώσεις και να τις επαληθεύσει σε καμία από τις δύο περιπτώσεις.

2.5. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

Τα λέει στη νύφη να τα ακούει... η πεθερά: Τα ρεπορτάζ στα ελληνικά ΜΜΕ για την τρίτη επίσκεψη του Έλληνα ΥΠΕΞ στα Τίρανα εστίασαν περισσότερο στις έμμεσες αναφορές του Δένδια προς την Τουρκία και το ρόλο της Άγκυρας στα Βαλκάνια. Αυτό ήταν και το βασικό μήνυμα που επιδίωξε να στείλει στην κοινή συνέντευξη με την ομόλογό του, όταν έδωσε έμφαση στις «αναθεωρητικές δυνάμεις» στην περιοχή.

Ήταν προσωπική επιλογή του να κάνει ξεχωριστή δήλωση στο τέλος της επίσκεψης για να εκφράσει τη δυσαρέσκεια του για την αγορά των τουρκικών drones από την Αλβανία. Εμμέσως πλην σαφώς προειδοποίησε τα Τίρανα πως πρέπει να επιλέξουν συμμάχους και εταίρους όταν είπε ότι η Αλβανία πρέπει να αποφασίσει για μια σειρά από παραμέτρους που πρέπει να υπηρετούν το βασικό ευρωπαϊκό της αφήγημα.

Κατά συνέπεια, τα ελληνικά ΜΜΕ έδωσαν μεγαλύτερη έμφαση στις σχέσεις μεταξύ Αλβανίας και Τουρκίας, συνδυάζοντας στα ρεπορτάζ τους και τη συνέντευξη του Μπερίσα ενισχύοντας έτσι τη διαδεδομένη πεποίθηση στην Ελλάδα ότι η ειδική αυτή σχέση μεταξύ Άγκυρας και Τιράνων στοχεύει εναντίον της Αθήνας.

Ωστόσο, σε άρθρο του στο [Tema](#) ο Μέρο Μπάζε τόνισε ότι ο Μπερίσα μέσω της εν λόγω συνέντευξης επιχείρησε ουσιαστικά να «εκμεταλλευτεί» πολιτικά αυτήν την αντίληψη στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τον Μπάζε, ο Μπερίσα πίστευε ότι αυτό το επιχείρημά του θα μπορούσε να ενθαρρύνει το Διεθνές Δικαστήριο να εξετάσει την ακύρωση ως αποτέλεσμα τουρκικής παρέμβασης, αφήνοντας έτσι ανέπαφη τη συμφωνία του με την Ελλάδα.

Σημείωσε επίσης ότι ο Μπερίσα προσπάθησε να παρουσιαστεί ως ο άνθρωπος της Ελλάδας στην Αλβανία, συνδέοντας τον Ράμα με τον Ερντογάν. Ο Μπάζε κατέληξε τονίζοντας ότι, ευτυχώς, οι ελληνοαλβανικές σχέσεις βρίσκονται στο δρόμο για τελικό συμβιβασμό.

Στην κοινή συνέντευξή τους οι δύο υπουργοί Εξωτερικών άλλωστε επισήμαναν ότι είναι έτοιμοι για συμβιβασμό σε ό,τι αφορά την οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών, ενώ έκαναν λόγο για τις «γέφυρες μεταξύ των δύο λαών», αναφερόμενοι στην ελληνική μειονότητα στην Αλβανία και την αλβανική κοινότητα στην Ελλάδα. Με την εξαίρεση ορισμένων ΜΜΕ (**Αυγή, Τα Νέα**), οι περισσότεροι τίτλοι και ρεπορτάζ παρέλειψαν ωστόσο αυτά τα σημαντικά μηνύματα των δύο υπουργών σχετικά με το μέλλον των διμερών σχέσεων και το ευρωπαϊκό μέλλον της Αλβανίας.

2.6. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- ↳ Η Αλβανία και η Τουρκία έχουν μακροχρόνιες σχέσεις και είναι σύμμαχοι στο ΝΑΤΟ. Τα Τίρανα έχουν κάθε δικαίωμα να υπογράψουν στρατιωτικές συμφωνίες με οποιαδήποτε χώρα, που ωφελούν τα εθνικά τους συμφέροντα. Φυσικά, η ευρωπαϊκή τους προοπτική θα κριθεί επίσης από την ευθυγράμμισή τους με τις σχετικές αποφάσεις της Ε.Ε σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας. Υπό αυτή την έννοια, εν αντιθέσει με άλλες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, όπου οι κυβερνήσεις τους καλλιεργούν αντι-δυτικά αισθήματα, η Αλβανία ευθυγραμμίζεται πλήρως με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της στο ΝΑΤΟ και την Ε.Ε.
- ↳ Η Ελλάδα έχει κάνει μια στρατηγική επιλογή, σύμφωνα και με τα δικά της εθνικά συμφέροντα, να υποστηρίξει την ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας. Επομένως, η ελληνική πολιτική ηγεσία στις δημόσιες τοποθετήσεις της πρέπει να υπογραμμίζει τα οφέλη αυτής της προοπτικής για τις σχέσεις της με τα Τίρανα και τα Δυτικά Βαλκάνια. Καλές και ειλικρινείς σχέσεις με την Αλβανία δεν απαιτούν από τα Τίρανα να επιλέξουν ανάμεσα σε σύμμαχους και εταίρους. Οι Έλληνες αξιωματούχοι δεν πρέπει να υπονομεύουν την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στις διμερείς σχέσεις επικαλούμενοι ότι οι σχέσεις της Αλβανίας με την Τουρκία στοχεύουν κατά της Ελλάδας.
- ↳ Απαιτείται μεγαλύτερη προσοχή από τα ΜΜΕ όταν μεταφέρουν στα ρεπορτάζ τους αμφιλεγόμενες δηλώσεις αξιωματούχων, χρειάζεται να τις επαληθεύουν, ώστε να μην ανακυκλώνουν αναξιόπιστα αφηγήματα που υπονομεύουν τις διμερείς σχέσεις. Αντί να δίνουν αποκλειστική έμφαση στα εκκρεμή ζητήματα, τα ΜΜΕ θα μπορούσαν να επισημαίνουν παράλληλα όλα εκείνα τα ζητήματα που «χτίζουν» ισχυρότερα θεμέλια στις διμερείς σχέσεις: το περιβάλλον, την ενέργεια, οικονομία, τουρισμό. Θέματα στα οποία αναφέρονται συχνά οι αξιωματούχοι και στις δύο χώρες αλλά σπάνια βρίσκουν χώρο ειδησεογραφικά.

3. ΤΟ ΘΕΜΑ

Η ιστορική επίσκεψη Μητσοτάκη στην ελληνική μειονότητα της Αλβανίας:

Η μειονότητα ως «γέφυρα φιλίας»

Ο πρωθυπουργός Ράμα της Αλβανίας με τον Έλληνα ομόλογο του Μητσοτάκη στη Δερβιτσάνη της Αλβανίας, Δεκ. 22, 2022. Φωτογραφία copyright: AP. <https://www.kapsal.gr>

3.1. ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Λίγες μόλις ημέρες μετά την επίσκεψή του στα Τίρανα, ο Κυριάκος Μητσοτάκης [επισκέφθηκε στις 22 Δεκεμβρίου την Χειμάρρα, Λιβαδειά και Δερβιτσάνη](#), όπου ζουν πολλοί Έλληνες εθνικής καταγωγής. Η επίσκεψη είχε αρχικά προγραμματιστεί για τις 7 Δεκεμβρίου, αλλά αναβλήθηκε λόγω κακών καιρικών συνθηκών. Πρόκειται για την πρώτη επίσκεψη Έλληνα πρωθυπουργού στις περιοχές της ελληνικής εθνικής μειονότητας της Αλβανίας έπειτα από 31 χρόνια, όταν ο πατέρας του, Κωνσταντίνος Μητσοτάκης επισκέφθηκε τον τόπο ως πρωθυπουργός. Στη Χειμάρρα, ο Μητσοτάκης συνοδευόταν από τον Ολυμπιονίκη Πύρρο Δήμα, που κατάγεται από την περιοχή, ενώ στη Δερβιτσάνη συνοδευόταν από τον Έντι Ράμα. Και οι δύο πρωθυπουργοί [δήλωσαν](#) πως η ελληνική μειονότητα αποτελεί «αναντικατάστατη γέφυρα της άρρηκτης σύνδεσης μεταξύ των δύο χωρών». Ο Ράμα ανακοίνωσε ότι θα ανακαινίσει την πλατεία στη Δερβιτσάνη μετονομάζοντάς την πλατεία «Κωνσταντίνου Μητσοτάκη», κίνηση στην οποία έδωσαν έμφαση τα [μέσα ενημέρωσης](#).

Ο σκοπός της επίσκεψης του Έλληνα πρωθυπουργού ήταν διπλός: να συνομιλήσει με εκπροσώπους της ελληνικής μειονότητας, να ακούσει τα προβλήματά τους και να δηλώσει την υποστήριξη της Ελλάδας, καθώς επίσης να μεταφέρει το μήνυμα ότι η ευρωπαϊκή προοπτική της Αλβανίας είναι εφικτή με την προϋπόθεση σεβασμού των δικαιωμάτων της ελληνικής εθνικής μειονότητας.

3.2. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΜΕ

Ελληνικές σημαίες και Ορθόδοξος Ελληνισμός:

Υπήρξε ευρεία κάλυψη της επίσκεψης στον Τύπο για σχεδόν οκτώ ημέρες. Η πλειοψηφία των ρεπορτάζ περιέγραφαν την επίσκεψη ως ιστορική και συμβολική, ενώ περιελάμβαναν φωτογραφίες του Μητσοτάκη στις συναντήσεις με μέλη της ελληνικής μειονότητας, που κρατούσαν ελληνικές σημαίες και φώναζαν «Ελλάς, Ελλάς!».

Στους τίτλους τους, η **Καθημερινή** και **Τα ΝΕΑ** επέλεξαν να αναδείξουν την αναφορά των δύο πρωθυπουργών στην ελληνική μειονότητα ως «γέφυρα φιλίας» καθώς και τη δήλωση του Μητσοτάκη ότι οι Έλληνες της Αλβανίας «διατήρησαν το φως του ελληνισμού και της Ορθοδοξίας». Λίγες, κυρίως δεξιές εφημερίδες (**Ελεύθερος Τύπος** και **Δημοκρατία**), επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν σε ρεπορτάζ και τίτλους τον όρο «Βόρεια Ήπειρος», που θεωρείται συχνά προσβλητικός στην Αλβανία.

Εξάλλου, εντοπίστηκαν σε κάποια άρθρα τυπικές εθνικιστικές προκαταλήψεις που κυριαρχούσαν στο παρελθόν, αν και πλέον είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Για παράδειγμα, άρθρο στην αριστερή εφημερίδα **Efsyn**, έκανε λόγο για «καταπιεστική πολιτική» των Τιράνων κατά της ελληνικής μειονότητας που προκάλεσε «εθνική καταστροφή [για την ελληνική εθνική μειονότητα]» που συνεχίζεται έως σήμερα από τη δεκαετία του '90. Το άρθρο αναπαρήγαγε πολλά εθνικιστικά και αντιαλβανικά στερεότυπα, και αλυτρωτικά συνθήματα. Τόσο εχθρικό προς την Αλβανία περιεχόμενο εξακολουθεί να εντοπίζεται στον ελληνικό Τύπο, αλλά αρκετά περιορισμένα σε σχέση με το παρελθόν.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΜΕ

Η ιστορική επίσκεψη Μητσοτάκη στην ελληνική μειονότητα της Αλβανίας

3.3. ΑΛΒΑΝΙΚΑ ΜΜΕ

Θετική προσέγγιση με κάποια ενόχληση:
Υπήρξαν αρκετές θετικές αναφορές στα ΜΜΕ για την επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού. Τα ρεπορτάζ τόνισαν τα δύο διακριτά μηνύματά του: τον σεβασμό για τα δικαιώματα της ελληνικής μειονότητας και την υποστήριξη για την ένταξη της Αλβανίας στην Ε.Ε. Ωστόσο, δεν πέρασε απαρατήρητο από ορισμένα αλβανικά ΜΜΕ ότι οι Έλληνες της εθνικής μειονότητας που παρευρέθηκαν για να ακούσουν τον Έλληνα πρωθυπουργό κρατούσαν ελληνικές σημαίες, ενώ άλλοι φώναζαν εθνικιστικά συνθήματα.

Το [Shqiptarja.com](#) (φιλοκυβερνητικό) ανέφερε: «Ο Μητσοτάκης επισκέπτεται την ελληνική μειονότητα στην Αλβανία: Η Αλβανία πρέπει να σεβαστεί τα δικαιώματά σας! Ράμα: Η εθνική μειονότητα αποτελεί γέφυρα που ενώνει τις δύο χώρες». Η [Ora News](#) (αντιπολίτευση) επίσης αναφέρθηκε θετικά στην επίσκεψη στην Χειμάρρα, με τον τίτλο: «Ελληνικές σημαίες στην Χειμάρρα για τον πρωθυπουργό Μητσοτάκη».

Η [A2CNN](#) (ουδέτερη) έδωσε έμφαση στη δήλωση του Έλληνα πρωθυπουργού για τα δικαιώματα της μειονότητας: «Μητσοτάκης από την Χειμάρρα: Θα δούμε την εφαρμογή των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και όλων των δικαιωμάτων της μειονότητας» και ανέφερε ότι τον Έλληνα πρωθυπουργό υποδέχτηκαν θερμά οι κάτοικοι της Χειμάρρας με παραδοσιακή μουσική και ενδυμασία από τη Βόρειο Ήπειρο και ελληνικές σημαίες.

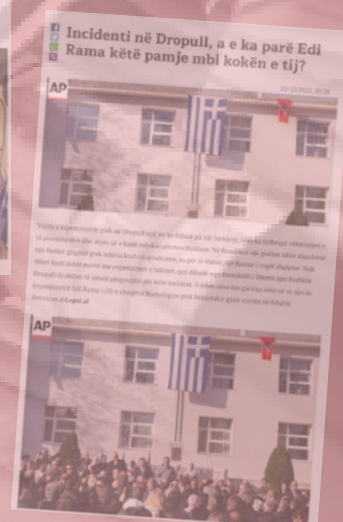
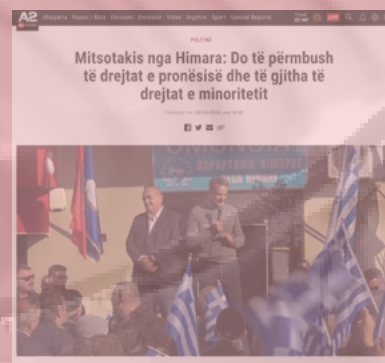
Στην Χειμάρρα και τη Δερβιτσάνη, παρότι τοποθετήθηκαν και οι δύο σημαίες στα δημόσια κτίρια, η ελληνική σημαία ήταν πολύ μεγαλύτερη. Καθώς δεν υπήρξε επίσημη δήλωση ή ενόχληση ως προς αυτό το γεγονός, υπήρξαν περιορισμένες αναφορές σε λίγα ΜΜΕ της αντιπολίτευσης.

ΑΛΒΑΝΙΚΑ ΜΜΕ

Η ιστορική επίσκεψη Μητσοτάκη στην ελληνική μειονότητα της Αλβανίας

Flamuj grekë në Himarë për kryeministrin Mitsotakis (Video)

Όπως η [Lapsi.al](#), που αναφέρθηκε στο περιστατικό «πρωτοκόλλου» αλλά δεν επεκτάθηκε στο περιεχόμενο των συνθημάτων.

Ωστόσο, τα ελληνικά ΜΜΕ σίγουρα θα κατήγγειλαν ως έλλειψη σεβασμού στην κυριαρχία της χώρας, εάν είχε συμβεί παρόμοιο περιστατικό, όπου μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας στην Ελλάδα θα ύψωναν τουρκικές σημαίες κατά την επίσκεψη Τούρκου αξιωματούχου στα χωριά τους, ή θα φώναζαν συνθήματα με εθνικιστικό περιεχόμενο.

3.4. ΜΙΑ ΟΡΘΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Ένωση Ελληνικών Δήμων

Τι ειπώθηκε: Σε άρθρο στην [Gazeta Dita](#) (φιλοκυβερνητικό) στις αρχές Δεκεμβρίου, ο πρώην διπλωμάτης Σαμπάν Μουράτι υποστήριξε ότι η επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού στην ελληνική μειονότητα είχε στόχο να εγκαινιάσει την ίδρυση μιας «Ένωσης Ελληνικών Δήμων» στην Αλβανία.

Τι εννοούσε: Ο πρώην διπλωμάτης χρησιμοποίησε -εκτός πλαισίου - μια αμφιλεγόμενη ιδέα, που χρησιμοποιείται ως όρος στον διάλογο Κοσόβου - Σερβίας. Αυτή η αναφορά θα μπορούσε να δημιουργήσει υποψίες στους αναγνώστες για τον σκοπό της επίσκεψης του Μητσοτάκη στα χωριά της μειονότητας.

Παραποιώντας την πραγματικότητα: Δεν υπάρχει καμία δημόσια δήλωση ή επίσημο έγγραφο που να αναφέρεται στην πρόθεση της ελληνικής κυβέρνησης να δημιουργήσει Ένωση Ελληνικών Δήμων στην Αλβανία. Επιπλέον, σύμφωνα με διπλωματικές πηγές στην Αθήνα, οι ελληνικές αρχές δεν έχουν ζητήσει ποτέ τα τελευταία χρόνια στις διμερείς συνομιλίες τη δημιουργία τέτοιας Ένωσης στην Αλβανία, ούτε έχουν πρόθεση να το κάνουν στο μέλλον. Για ακόμα μια φορά ατεκμηρίωτες καταγγελίες επιχειρούν μέσω των ΜΜΕ να «δηλητηριάσουν» τις προσπάθειες διμερούς συμφιλίωσης.

3.5. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

Νέο «κεφάλαιο»: Ο Έλληνας πρωθυπουργός πραγματοποίησε δύο επισκέψεις υψηλού συμβολισμού στην Αλβανία μέσα σε δύο εβδομάδες, αλλά μόνο ένα ρεπορτάζ ([Τα ΝΕΑ](#)) έδωσε έμφαση στην πρόθεση των δύο κυβερνήσεων να ανοίξουν μια νέα σελίδα στις σχέσεις τους. Δεν προέκυψαν ειδήσεις από την επίσκεψη, το γεγονός ωστόσο ότι ο Έντι Ράμα ήταν παρών σε μεγάλο μέρος της δεν πρέπει να παραβλέπεται. Τα άρθρα στον ελληνικό Τύπο, όμως, δεν αξιοποίησαν την ευκαιρία να υπογραμμίσουν τη σημασία της κοινής εμφάνισης των πρωθυπουργών και της ίδιας της επίσκεψης, η οποία εξέφρασε κατά κύριο λόγο την ισχυρή επιθυμία της Ελλάδας να υποστηρίξει το ευρωπαϊκό μέλλον της Αλβανίας.

Ο ελληνικός Τύπος συνήθως ασχολείται με τα προβλήματα της ελληνικής μειονότητας - τείνει μάλιστα, να την αποκαλεί «ξεχασμένη», υπονοώντας ότι το ελληνικό κράτος δεν κάνει αρκετά - όταν αναφέρεται στις διμερείς σχέσεις. Τα ελληνικά ΜΜΕ πέραν από την αναφορά των δυσκολιών της ελληνικής μειονότητας, σπάνια, αν όχι ποτέ, καταγράφουν την αντίστοιχη πρόοδο που έχει επιτευχθεί ή αναδεικνύουν τις προοπτικές των διμερών σχέσεων ιδιαίτερα τώρα που η Αλβανία έχει πάρει τον δρόμο της ένταξης στην Ε.Ε. Αυτή ήταν μια ακόμα χαμένη ευκαιρία.

Οι προκλήσεις ωστόσο παραμένουν: Σε άρθρο που δημοσιεύτηκε στην [Gazeta Panorama](#) (αντιπολίτευση), ο πρώην υπουργός Εξωτερικών της Αλβανίας, Ντμίτριρ Μπουσάτι τόνισε ότι παρά τα όσα είπε ο Μητσοτάκης κατά την επίσκεψή του στην Χειμάρρα, η πόλη «δεν είναι δήμος της ελληνικής μειονότητας» και οι δηλώσεις του Έλληνα πρωθυπουργού σχετικά με την ελληνική μειονότητα δεν αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα. Υπενθύμισε ότι η Αλβανία έχει αναπτύξει νομικό πλαίσιο για να εξασφαλίσει τον σεβασμό και την προστασία των δικαιωμάτων των εθνικών μειονοτήτων και ότι η Ελλάδα έχει ιστορικά αρνηθεί την ύπαρξη αλβανικής μειονότητας στην Ελλάδα.

Ωστόσο, διαβάζοντας κανείς τις [δηλώσεις](#) του Κ. Μητσοτάκη δεν ανέφερε την Χειμάρρα ως δήμο της ελληνικής μειονότητας. Επιπλέον, δήλωσε ότι στο πλαίσιο μιας ευρωπαϊκής Αλβανίας και «με πνεύμα συνεργασίας και φιλίας με την αλβανική κυβέρνηση, όλα τα ζητήματα θα μπορούσαν να επιλυθούν».

Από την άλλη πλευρά, δικαιολογημένα συμπεραίνει ο Μπουσάτι ότι καμία ελληνική κυβέρνηση δεν θα επέτρεπε ποτέ παρόμοια επίσκεψη από Αλβανό πρωθυπουργό σε περιοχές στα σύνορα της Ελλάδας.

3.6. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- ↳ Ο Έλληνας πρωθυπουργός πραγματοποίησε δύο επισκέψεις υψηλού συμβολισμού στην Αλβανία μέσα σε δύο εβδομάδες. Το κύριο μήνυμα ήταν ότι η Ελλάδα και η Αλβανία επιδεικνύουν πραγματική θέληση να προχωρήσουν ανοίγοντας μια νέα σελίδα στην ιστορία των σχέσεων τους. Η Αθήνα «βλέπει» τα Τίρανα ως «πύλη», προκειμένου να εδραιώσει έναν πιο ενεργό ρόλο στα Βαλκάνια και να εξισορροπήσει τις σχέσεις της Τουρκίας με την Αλβανία.
- ↳ Για να επιτύχει και τους δύο στόχους, η Αθήνα έχει δεσμευθεί αποφασιστικά για την ένταξη της Αλβανίας στην Ε.Ε. Βοηθά το γεγονός ότι η γείτονα είναι μέλος του ΝΑΤΟ και πλήρως ευθυγραμμισμένη με τη Δύση. Η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία και η αλβανική κοινότητα στην Ελλάδα ενισχύουν περαιτέρω τις διμερείς σχέσεις και προάγουν τα κοινά συμφέροντα. Αυτό ήταν το βασικό μήνυμα της κοινής εμφάνισης των δύο πρωθυπουργών στα χωριά της ελληνικής μειονότητας.
- ↳ Για μια ακόμη φορά, τα ΜΜΕ και στις δύο χώρες έχασαν την ευκαιρία να υπογραμμίσουν αυτήν την πραγματικότητα και να παρουσιάσουν ισορροπημένα τα ουσιαστικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τόσο η ελληνική μειονότητα, όσο και η αλβανική κοινότητα στην Ελλάδα. Δεν κατάφεραν επίσης να αξιολογήσουν σωστά την προοπτική των διμερών σχέσεων και κοινών στόχων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης της Αλβανίας.
- ↳ Είναι καιρός να ξεπεραστούν τα προβλήματα που κληρονομήθηκαν από το παρελθόν και εμποδίζουν την περαιτέρω σταθεροποίηση των διμερών σχέσεων και την τελική συμφιλίωση των δύο λαών. Τα ΜΜΕ μπορούν να παίξουν εποικοδομητικό ρόλο σε αυτές τις προσπάθειες, δίνοντας περισσότερο χώρο στις νέες γενιές ακαδημαϊκών και σε μετριοπαθείς φωνές, που θα μπορούσαν να εξηγήσουν τη σημερινή πραγματικότητα στις διμερείς σχέσεις, τους λόγους για τους οποίους συνεχίζουν να υπάρχουν εκκρεμή ζητήματα και ποιες οι δίκαιες λύσεις, που θα μπορούσαν να υιοθετηθούν.

Η Ομάδα

Επικεφαλής του έργου και ακαδημαϊκός συντονιστής:

[Ιωάννης Αρμακόλας](#)

Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Κύριος Ερευνητής & Επικεφαλής του Προγράμματος
Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ΕΛΙΑΜΕΠ

Αναλύτρια και αρχισυντάκτρια:

[Αλεξάνδρα Βουδούρη](#)

Δημοσιογράφος, Ερευνήτρια Προγράμματος Νοτιοανατολικής
Ευρώπης, ΕΛΙΑΜΕΠ

Αναλυτής και συντάκτης:

[Celik Rruplli](#)

Επιστημονικός Συνεργάτης Προγράμματος Νοτιοανατολικής
Ευρώπης, ΕΛΙΑΜΕΠ

Ερευνητής και βοηθός σύνταξης:

[Ιωάννης Παπαρίζος](#)

Βοηθός Ερευνητής Προγράμματος Νοτιοανατολικής
Ευρώπης, ΕΛΙΑΜΕΠ

Διαχειριστής Προγράμματος ΝΑ Ευρώπης

[Αλέξανδρος Κούτρας](#)

Βοηθός Ερευνητής Προγράμματος Νοτιοανατολικής
Ευρώπης, ΕΛΙΑΜΕΠ

Σχετικά με την έκδοση

Σημαντική σημείωση: Όλα τα «αποκόμματα των ΜΜΕ - εικόνες» και οι υπερσύνδεσμοι που περιλαμβάνονται σε αυτήν τη Μελέτη του Παρατηρητηρίου των ΜΜΕ (MORE Ιούλιος 2023) είναι ενδεικτικοί και χρησιμοποιούνται αποκλειστικά ως παραδείγματα για λόγους ισορροπίας και απόδειξης των ευρημάτων και αξιολογήσεων της ποιοτικής έρευνας. Ως έργο, το MORE, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί εμπορικό. Η δίκαιη χρήση-ανάδειξη-ανάρτηση των αποκομμάτων και των υπερσυνδέσμων ήταν ο αποκλειστικός μας στόχος ως πολιτικοί αναλυτές σε έναν μη κερδοσκοπικό οργανισμό.

Η Μελέτη του Παρατηρητηρίου Μέσων (MORE – Media Observatory Report) αποτελεί μέρος του πολυεπίπεδου έργου **ALGREE— Albania-Greece: Understanding. Connecting. Partnering.** που υλοποιείται από το Πρόγραμμα Νοτιοανατολικής Ευρώπης του ΕΛΙΑΜΕΠ και υποστηρίζεται από το Open Society Foundation for Albania ([OSFA](#)) και το Friedrich Naumann Foundation for Freedom Greece and Cyprus ([FNF](#)).

Σχετικά με το [Πρόγραμμα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης του ΕΛΙΑΜΕΠ](#)

Σχετικά με το έργο [ALGREE — Albania-Greece: Understanding. Connecting. Partnering.](#)

Σχετικά με τη Μελέτη του Παρατηρητηρίου των ΜΜΕ [See MORE - Media Observatory Report](#)

Email: algree_see@eliamep.gr

Ακολουθήστε μας στα κοινωνικά δίκτυα:

 facebook: [South-East Europe Programme/ ELIAMEP](#)

 twitter: [SEE Programme ELIAMEP](#)

Copyright © 2023 | All Rights Reserved
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Το ΕΛΙΑΜΕΠ ενθαρρύνει τον ανοιχτό πλουραλιστικό διάλογο στη βάση επιχειρημάτων και δεδομένων.
Οι απόψεις που διατυπώνονται από συνεργάτες του ΕΛΙΑΜΕΠ εκφράζουν αποκλειστικά τους συγγραφείς τους και δεν δεσμεύουν το Ίδρυμα.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Creative eDesign

Μαρί Κλαίρ Ι. Ανδρουλάκη
PR/Marketing Communications Consultant
& Creative eDesigner, MAKES SENSE

M | A | K | E | S
S | E | N | S | E

Εικονογραφήσεις, Φωτογραφίες - Credits Πνευματικά δικαιώματα & Άδειες Χρήσης

Εικονογραφήσεις & Φωτογραφίες © από ποικίλα ΜΜΕ, τράπεζες φωτογραφικού υλικού και δημιουργικές πλατφόρμες: *Dreamstime.com*, *** Envato elements*, *** Canva***

Τυχόν στοιχεία (εικονογραφήσεις, φωτογραφίες) που ενσωματώνονται σε αυτήν τη Μελέτη δεν θα πρέπει να εξάγονται ή να χρησιμοποιούνται χωριστά από αυτό το τελικό προϊόν. Αυτά τα στοιχεία δεν ανήκουν στο ΕΛΙΑΜΕΠ ή τη MAKES SENSE.

Για οποιαδήποτε χρήση ή αναπαραγωγή αυτών απαιτείται ξεχωριστή απευθείας άδεια από τους αντίστοιχους κατόχους πνευματικών δικαιωμάτων. Ούτε το ΕΛΙΑΜΕΠ ούτε η MAKES SENSE κατέχουν τα πνευματικά δικαιώματα σε σχέση με όλα τα λογότυπα τρίτων, τις εικονογραφήσεις και τις φωτογραφίες ΜΜΕ, τραπεζών ή πλατφορμών (όπως αναφέρθηκε παραπάνω) που εμφανίζονται σε όλες τις σελίδες -- εκτός από την εικόνα εξωφύλλου (στο σύνολό της).

** Περαιτέρω προσαρμογές ή δημιουργικός σχεδιασμός εικονογραφήσεων - φωτογραφιών από τη MAKES SENSE

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN & FOREIGN POLICY

Copyright © 2023 | All Rights Reserved

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Βασιλίσσης Σοφίας 49
106 76, Αθήνα
Τηλ.: +30 210 7257 110

Πρόγραμμα Νοτιοανατολικής Ευρώπης

Έργο [ALGREE—Albania-Greece: Understanding. Connecting. Partnering.](#)
algree_see@eliamep.gr

[South-East Europe Programme/ ELIAMEP](#)

[See Programme ELIAMEP](#)

#ALGREE